

عملکرد مجلات علوم پزشکی ایران نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات

محمدامین عرفانمنش^۱ / فرشته نوجوان^۲

چکیده

مقدمه: همزمان با افزایش تعداد مجلات ایرانی نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی، بررسی نحوه عملکرد کیفی و جایگاه این مجلات نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی عملکرد و جایگاه بین‌المللی مجلات علوم پزشکی ایران انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر با استفاده از شاخص‌های کتاب‌سنجی انجام شده است. در این پژوهش عملکرد ۲۱ مجله علوم پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳ با استفاده از ۲۰ شاخص مختلف بررسی شده است. جهت گردآوری داده‌ها از پایگاه‌های گزارش استنادی نشریات، وب علوم و وب سایت مجلات استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که اکثر مقاله‌های منتشر شده در مجلات علوم پزشکی ایران توسط پژوهشگران داخلی تألیف شده است. از سوی دیگر تنها حدود ۲۳ درصد از استنادهای دریافتی مجله‌های مذکور از سوی مقاله‌های نویسندگان خارجی و یا مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین ضریب تأثیر تمامی مجلات علوم پزشکی ایرانی از میانه ضریب تأثیر مجلات هم‌رشته آن‌ها در پایگاه گزارش استنادی نشریات کمتر بوده است. نهایتاً وجود رابطه آماری معنادار میان تعداد مقالات خارجی و تعداد استنادهای خارجی و همچنین تعداد مقالات مشارکتی و تعداد استنادهای مشارکتی، بر لزوم جذب هر چه بیشتر مقالات پژوهشگران برجسته بین‌المللی جهت افزایش کیفیت مجلات ایرانی تأکید دارد.

نتیجه‌گیری: برخی از مجله‌های ایرانی علی‌رغم نمایه شدن در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر جهان، از نظر ترکیب نویسندگان، استنادکنندگان و اعضای هیات تحریریه در سطح بین‌المللی قرار ندارند.

کلیدواژه‌ها: رؤیت بین‌المللی، مجلات علوم پزشکی ایران، گزارش استنادی نشریات، وب علوم

• وصول مقاله: ۹۴/۰۳/۰۵ • اصلاح نهایی: ۹۴/۰۶/۳۱ • پذیرش نهایی: ۹۴/۱۰/۰۷

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران؛ نویسنده مسئول (Amin.erfanmanesh@gmail.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

منحصر به فرد رسیده است. به نظر می‌رسد علاوه بر رشد کمی مجلات علمی انگلیسی زبان کشور، عملکرد کیفی و بین‌المللی شدن (Internationalization) این مجلات نیز نیازمند بررسی‌های بیشتر است. مجلات مذکور باید تلاش کنند تا به طرق مختلف جذابیت خود را برای نویسندگان معتبر جهانی افزایش دهند، طیف گسترده تری از مخاطبان را در سطح بین‌المللی به خود جذب کنند و قابلیت رؤیت (Visibility) بیشتر و دسترس‌پذیری (Accessibility) بالاتری داشته باشند. در این صورت، این مجله‌ها قادر خواهند بود تا مقالات باکیفیت تری از نویسندگان برجسته جهانی منتشر کنند و خوانندگان بین‌المللی بیشتری را جذب نمایند که این امر در افزایش تعداد استنادهای دریافتی، افزایش ضریب تاثیر (Impact Factor) مجلات و به طور کلی افزایش تاثیرگذاری مجله در سطح جهانی دارای اهمیت است. از این رو به نظر می‌رسد که ارتباط تنگاتنگی میان ماهیت بین‌المللی مجلات علمی و عملکرد کیفی این مجلات در سطح جهانی وجود دارد. بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهد که تنها در پژوهش‌های محدودی مانند فرخ نیا [۱] و منیری و جعفری [۲] به عملکرد مجلات علوم پزشکی ایران اشاره شده است و مطالعه جامعی در خصوص عملکرد و جایگاه بین‌المللی این مجلات یافت نشد. از این رو پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا با استفاده از شاخص‌های متنوع (۲۰ شاخص)، عملکرد و جایگاه بین‌المللی مجلات علوم پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات (Journal Citation Reports) وابسته به موسسه تامسون رویترز را بدون محدودیت زمانی مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های پژوهش می‌تواند از سوی سیاست‌گذاران علمی کشور و دست‌اندرکاران این نشریات جهت افزایش روزافزون کیفیت و جایگاه آن‌ها در عرصه جهانی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین می‌توان عملکرد مجله‌های ایرانی را با سایر مجله‌های هم‌رشته از کشورهای دیگر جهان مقایسه نمود. بنابراین، پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به دو سوال زیر است: عملکرد مجلات علوم پزشکی ایران بر اساس شاخص‌های کتابسنجی مختلف چگونه بوده است؟

امروزه، پژوهشگران مختلف از سراسر دنیا تلاش می‌کنند تا مطالعات ارزشمندی انجام دهند و را از طریق انتشار در مجله‌های معتبر بین‌المللی، تاثیرگذاری (Impact) یافته‌های پژوهشی خود را افزایش دهند. بعضاً در جوامع علمی و دانشگاهی، کیفیت برونداد علمی یک پژوهشگر بر اساس کیفیت نشریه منتشرکننده آن برونداد سنجیده می‌شود. یکی از عواملی که نشان دهنده اعتبار مجله‌های علمی و تخصصی محسوب می‌شود، نمایه شدن آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معروف جهان است. یکی از مؤسسات بین‌المللی که وظیفه انتخاب و نمایه کردن نشریات علمی و تخصصی را بر عهده دارد، مؤسسه تامسون رویترز (Thomson Reuters) است. این مؤسسه از طریق ارزیابی‌های دقیق و مستمر، معتبرترین مجله‌های علمی از سراسر جهان را انتخاب و در پایگاه‌های خود نمایه می‌کند. مؤسسه تامسون رویترز معیارهایی از قبیل انتشار به زبان انگلیسی، نشر بهنگام مجله، تبعیت مجله از قواعد بین‌المللی ویراستاری، کیفیت محتوای مجله، گوناگونی بین‌المللی نویسندگان مقالات و کیفیت و دقت استنادهای مقالات منتشر شده در مجله‌ها را برای ارزیابی مجلات علمی در سطح بین‌المللی لحاظ می‌کند. از سوی دیگر تنوع بین‌المللی ویراستاران، داوران، نویسندگان استنادکنندگان و مخاطبان مقاله‌های منتشر شده در مجله یا به عبارت دیگر ماهیت بین‌المللی نشریه نمایه شده در این پایگاه نیز از اهمیت بالایی در ارزیابی‌های این مؤسسه برخوردار است. مؤسسه تامسون رویترز سعی می‌کند مجله‌هایی را تحت پوشش خود قرار دهد که دارای هیأت تحریریه و نویسندگان بین‌المللی بوده و برای متخصصین سراسر جهان قابل استفاده باشند.

در سالیان اخیر تعداد مجلات ایرانی نمایه شده در پایگاه‌های مؤسسه تامسون رویترز رو به افزایش بوده است. در حالی که ایران در سال ۱۹۹۷ میلادی دارای سه نشریه و در سال ۲۰۰۷ میلادی دارای نه عنوان نشریه در پایگاه گزارش استنادی نشریات بود، این تعداد در سال ۲۰۱۳ میلادی به ۳۸ نشریه

آیا میان شاخص‌های رویت بین‌المللی و عملکرد کیفی مجلات علوم پزشکی ایران رابطه آماری معناداری وجود دارد؟

روش کار

پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و با استفاده از شاخص‌های کتابسنجی انجام شده است. جامعه پژوهش از تعداد ۹۴۶۴ مقاله منتشر شده در ۲۱ مجله ایرانی منحصر به فرد در حوزه علوم پزشکی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی

نشریات سال ۲۰۱۳ تشکیل شده است (اختصار مجله‌های مورد بررسی در جدول یک آورده شده است). جهت گردآوری داده‌های پژوهش، هر یک از مجلات در پایگاه وب علوم (Web of Science) جستجو و اطلاعات مقاله‌های منتشر شده در آن مجله، ذخیره شد. ابزار جستجوی پایگاه وب علوم، پایگاه گزارش استنادی نشریات و وب سایت مجلات جهت گردآوری داده‌های پژوهش مورد جستجو قرار گرفتند. در این پژوهش عملکرد هر یک از مجلات بر اساس شاخص‌های زیر مورد مطالعه قرار می‌گیرد:

جدول ۱: مشخصات مجلات علوم پزشکی ایران نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳

شماره	کد مجله	عنوان کامل	ناشر	حوزه(های) موضوعی	بازه زمانی در وب علوم
۱	AIM	Archives of Iranian Medicine	فرهنگستان علوم پزشکی ایران	پزشکی، عمومی و داخلی	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۲	CJ	Cell Journal	انستیتو رویان	زیست شناسی سلولی	۲۰۱۱-۲۰۱۳
۳	DA	Daru-Journal of Pharmaceutical Sciences	دانشگاه علوم پزشکی تهران	داروشناسی و داروسازی	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۴	HM	Hepatitis Monthly	دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله	گوارش و کبد	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۵	IJAAI	Iranian Journal of Allergy Asthma and Immunology	دانشگاه علوم پزشکی تهران	آلرژی و ایمنی شناسی	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۶	IJABD	Iranian Journal of Arthropod-Borne Diseases	دانشگاه علوم پزشکی تهران	بهداشت و انگل شناسی	۲۰۰۷-۲۰۱۱
۷	IJBMS	Iranian Journal of Basic Medical Sciences	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	پزشکی، پژوهش و تجربی فارماکولوژی و داروسازی	۲۰۰۹-۲۰۱۳
۸	IJB	Iranian Journal of Biotechnology	پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری	بیوتکنولوژی و میکروبیولوژی کاربردی	۲۰۱۱-۲۰۱۳
۹	IJI	Iranian Journal of Immunology	دانشگاه علوم پزشکی شیراز	ایمنی شناسی	۲۰۰۹-۲۰۱۳
۱۰	IJKD	Iranian Journal of Kidney Diseases	انجمن نفرولوژی ایران	اورولوژی و نفرولوژی	۲۰۰۹-۲۰۱۳
۱۱	IJPA	Iranian Journal of Parasitology	انجمن انگل شناسی ایران	انگل شناسی	۲۰۰۸-۲۰۱۳
۱۲	IJPE	Iranian Journal of Pediatrics	دانشگاه علوم پزشکی تهران	بیماری‌های کودکان	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۱۳	IJPR	Iranian Journal of Pharmaceutical Research	دانشگاه شهید بهشتی	داروشناسی و داروسازی	۲۰۰۷-۲۰۱۳
۱۴	IJPH	Iranian Journal of Public Health	دانشگاه علوم پزشکی تهران	بهداشت	۲۰۰۶-۲۰۱۳
۱۵	IJRR	Iranian Journal of Radiation Research	انستیتو پرتوپزشکی نوین	رادیولوژی، پزشکی هسته‌ای و تصویربرداری پزشکی	۲۰۰۷-۲۰۱۲
۱۶	IJR	Iranian Journal of Radiology	دانشگاه علوم پزشکی تهران و انجمن رادیولوژی	رادیولوژی، پزشکی هسته‌ای و تصویربرداری پزشکی	۲۰۰۸-۲۰۱۳
۱۷	IRCMJ	Iranian Red Crescent Medical Journal	جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران	پزشکی، عمومی و داخلی	۲۰۰۷-۲۰۱۳

ادامه جدول ۱: مشخصات مجلات علوم پزشکی ایران نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات سال ۲۰۱۳

شماره	کد مجله	عنوان کامل	ناشر	حوزه(های) موضوعی	بازه زمانی در وب علوم
۱۸	JRMS	Journal of Research in Medical Sciences	دانشگاه علوم پزشکی اصفهان	پزشکی، عمومی و داخلی	۲۰۱۳-۲۰۰۸
۱۹	JJM	Jundishapur Journal of Microbiology	دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز	میکروب شناسی	۲۰۱۳-۲۰۰۸
۲۰	UJ	Urology Journal	دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	اورولوژی و نفرولوژی	۲۰۱۳-۲۰۰۹
۲۱	YA	Yakhteh	انستیتو رویان	پزشکی، پژوهشی و تجربی	۲۰۱۱-۲۰۰۸

تعداد کل مقاله‌ها: تعداد کل مقاله‌های مجله که در پایگاه وب علوم نمایه شده است.

درصد مقاله‌های ایرانی: درصد مقاله‌های مجله که نویسنده یا نویسندگان آن دارای وابستگی سازمانی به موسسات ایرانی هستند.

درصد مقاله‌های مشارکتی: درصد مقاله‌های مجله که حداقل یکی از نویسندگان آن دارای وابستگی سازمانی به موسسات ایرانی و حداقل یک نویسنده دیگر دارای وابستگی سازمانی به موسسات خارجی هستند.

درصد مقاله‌های خارجی: درصد مقاله‌های مجله که نویسنده یا نویسندگان آن دارای وابستگی سازمانی به موسسات خارجی هستند.

تعداد استناد: تعداد کل استنادهای دریافتی هر مجله در مدت حضور در پایگاه وب علوم تا تیرماه ۱۳۹۳.

میانگین استناد: میانگین استنادهای دریافتی مقاله‌های منتشر شده در هر مجله که از تقسیم تعداد استناد بر تعداد مقاله به دست می‌آید.

درصد مدارک استنادشده (نرخ استنادشدگی): درصد مقاله‌های منتشر شده در مجله که تا زمان گردآوری داده‌های پژوهش در تیر ۱۳۹۳ حداقل یک استناد دریافت کرده‌اند.

درصد استنادهای ایرانی: درصد استنادهای دریافتی مقاله‌های یک مجله که نویسنده یا نویسندگان مقاله استنادکننده دارای وابستگی سازمانی به موسسات ایرانی باشند.

درصد استنادهای مشارکتی: درصد استنادهای دریافتی مقاله‌های یک مجله که حداقل یکی از نویسندگان مقاله

استنادکننده دارای وابستگی سازمانی به موسسات ایرانی و حداقل یکی دیگر از نویسندگان دارای وابستگی سازمانی به موسسات خارجی باشند.

درصد استنادهای خارجی: درصد استنادهای دریافتی مقاله‌های یک مجله که نویسنده یا نویسندگان مقاله استنادکننده دارای وابستگی سازمانی به موسسات خارجی باشند.

درصد اعضای هیات تحریر ایرانی: درصد اعضای هیات تحریر مجله که دارای وابستگی سازمانی به موسسات ایرانی هستند.

درصد اعضای هیات تحریر خارجی: درصد اعضای هیات تحریر مجله که دارای وابستگی سازمانی به موسسات خارجی هستند.

میانگین ضریب تاثیر: میانگین ضریب تاثیر مجله در سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته است. شاخص ضریب تاثیر از تقسیم تعداد استنادهای دریافتی مقاله‌های دو سال گذشته در سال مورد بررسی بر تعداد مقاله‌های منتشر شده در دو سال گذشته محاسبه می‌شود.

میانگین شاخص آنی: میانگین شاخص آنی مجله در سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته است. شاخص آنی از تقسیم تعداد استنادهای دریافتی در سال مورد

نظر بر تعداد مقاله‌های منتشر شده در آن سال محاسبه می‌شود. میانگین ایجن فکتور (Eigen Factor): میانگین ایجن فکتور مجله در سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته است. این شاخص نشان دهنده اهمیت مجله و

بر اساس تعداد استنادهای دریافتی مقاله‌های منتشر شده در

یافته ها

به منظور بررسی عملکرد ۲۱ مجله ایرانی حوزه علوم پزشکی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات، تعداد ۹۴۶۴ مقاله منتشر شده در مجلات مذکور مورد مطالعه قرار گرفت. یافته‌های پژوهش سازماندهی شده در جدول دو نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات به ترتیب متعلق به مجله پژوهش در علوم پزشکی (JRMS) با ۹۸۹ مقاله، مجله پزشکی هلال احمر ایران (IRCMJ) با ۹۵۲ مقاله و مجله آرشیو پزشکی ایران (AIM) با ۹۱۲ مقاله بوده است. بررسی مقاله‌های منتشر شده در ۲۱ مجله نشان می‌دهد که حدود ۷۲/۶ درصد از مقالات توسط نویسندگان ایرانی، ۶/۷ درصد از طریق مشارکت نویسندگان ایرانی و خارجی و ۲۰/۷ درصد نیز توسط نویسندگان خارجی تالیف شده است. بیشترین میزان مقاله‌های ایرانی مربوط به مجله سلول (CJ) با ۹۱/۵ درصد، یاخته (YA) با ۹۰ درصد و مجله ایرانی علوم پزشکی پایه (IJBMS) با ۸۸/۵ درصد بوده است. همچنین مجله اورولوژی (UJ) با ۵۲ درصد، ماهنامه هپاتیت (HM) با ۴۷/۵ درصد و مجله ایرانی پژوهش رادیولوژی (IJRR) با ۳۸/۳ درصد به ترتیب بیشترین تعداد مقاله‌های نویسندگان خارجی را منتشر کرده‌اند. نهایتاً بیشترین میزان مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی مربوط به مجله‌های بین‌المللی میکروبیولوژی جنیدی شاپور (JJM) با ۱۶ درصد، آرشیو پزشکی ایران (AIM) با ۱۱/۳ درصد و دارو (DA) با ۱۰/۷ درصد بوده است. به طور کلی می‌توان بیان نمود که تنها در دو مجله اورولوژی (UJ) و ماهنامه هپاتیت (HM) تعداد مقاله‌های نویسندگان خارجی، مساوی یا بیشتر از مقاله‌های نویسندگان ایرانی بوده است. ترکیب ملیتی متنوع نویسندگان مقالات یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های بین‌المللی بودن یک مجله علمی است که چنین ترکیبی در برخی از مجلات علوم پزشکی ایران کمتر مشاهده می‌شود.

در خصوص استنادهای دریافتی مجله‌های علوم پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات، یافته‌های

مجله و کیفیت مجله‌های استنادکننده محاسبه می‌شود. مجموع ایجن فکتور تمامی مجله‌های موجود در پایگاه گزارش استنادی نشریات در هر سال معادل با یک خواهد بود. میانگین نمره تاثیرگذاری مقاله: میانگین نمره تاثیرگذاری مجله در سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته است. شاخص نمره تاثیرگذاری نشان دهنده اثرگذاری مقاله‌های منتشر شده در مجله طی دوره پنج ساله بعد از انتشار است. این شاخص از طریق تقسیم ایجن فکتور بر تعداد مقاله‌های منتشر شده در مجله و سپس نرمال کردن نمره بر اساس نمره تمامی مقاله‌های دیگر محاسبه می‌شود. میانگین شاخص نمره تاثیرگذاری مقاله معادل با یک بوده و نمره بالاتر از یک نشان می‌دهد که تمامی مقاله‌های منتشر شده در آن مجله دارای تاثیرگذاری بالاتر از میزان متوسط بوده‌اند. شاخص هیرش: شاخص هیرش معادل h نشان می‌دهد که h مقاله منتشر شده در مجله مربوطه، h یا بیشتر از h استناد دریافت کرده‌اند.

میانگین ضریب تاثیر مجله‌های استناد کننده: این شاخص نشان دهنده کیفیت مجله‌های استنادکننده به مجله مورد نظر است. مسلماً هر چه شاخص مذکور بیشتر باشد، نشان دهنده کیفیت بالاتر مقاله‌های منتشر شده در آن مجله است.

نسبت ضریب تاثیر مجله به میانه ضریب تاثیر مجله‌های رشته: این شاخص جهت مقایسه کیفیت مجله نسبت به سایر مجله‌های هم رشته استفاده می‌شود. شاخص کمتر از یک نشان دهنده این است که کیفیت مجله مذکور نسبت به میانه مجله‌های هم رشته در سطح پایین تر و شاخص بیشتر از یک نشان دهنده این است که کیفیت مجله مذکور نسبت به میانه مجله‌های هم رشته در سطح بالاتری قرار دارد.

چارک: شاخص چارک نشان دهنده کیفیت مجله نسبت به کیفیت مجله‌های هم رشته بر اساس ضریب تاثیر این مجله‌ها است. مجله‌هایی که در چارک اول رشته خود قرار می‌گیرند، جزء ۲۵ درصد مجله‌های دارای بیشترین شاخص ضریب تاثیر در آن رشته محسوب می‌شوند. چارک‌های دیگر نیز به همین ترتیب تعریف می‌شوند.

پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های مورد بررسی تا زمان جمع‌آوری داده‌های پژوهش در تیرماه ۱۳۹۳ در مجموع ۱۴۰۱۴ استناد در پایگاه وب علوم دریافت کرده‌اند. مقاله‌های منتشر شده در سه مجله بیماری‌های بندپایان (IJABD)، آرشیو پزشکی ایران (AIM) و مجله ایرانی آلرژی، آسم و ایمونولوژی (IJAAI) به طور میانگین با دریافت ۳/۳، ۳/۱ و ۲/۶ استناد، از بیشترین شاخص اثرگذاری استنادی برخوردار بوده‌اند. همچنین بررسی شاخص درصد مدارک استناد شده بیانگر این است که نیم یا بیش از نیمی از مقاله‌های منتشر شده در ۱۳ مجله از ۲۱ مجله مورد بررسی تا زمان گردآوری داده‌های پژوهش حداقل یک استناد دریافت کرده‌اند. بیشترین درصد مدارک استناد شده به مجله ایرانی آلرژی، آسم و ایمونولوژی (IJAAI) با ۷۴ درصد، دارو (DA) با ۷۱ درصد و آرشیو پزشکی ایران (AIM) با ۶۲ درصد مربوط بوده است. بررسی شاخص میانگین ضریب تاثیر مجله‌های استنادکننده که به بررسی کیفیت مجله‌های استنادکننده به مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های علوم پزشکی ایران می‌پردازد، نشان می‌دهد که در همه نشریات مورد بررسی، میانگین ضریب تاثیر مجله استنادشونده بالاتر بوده است. به بیان دیگر مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی بیشتر توسط مقاله‌های منتشر شده در مجله‌هایی مورد استناد قرار گرفته‌اند که دارای میانگین ضریب تاثیر بالاتری نسبت به مجله‌های منتشرکننده مقالات بودند و از این نظر با کیفیت تر از مجله‌های استنادگیرنده محسوب می‌شوند.

پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های مورد بررسی تا زمان جمع‌آوری داده‌های پژوهش در تیرماه ۱۳۹۳ در مجموع ۱۴۰۱۴ استناد در پایگاه وب علوم دریافت کرده‌اند. مقاله‌های منتشر شده در سه مجله بیماری‌های بندپایان (IJABD)، آرشیو پزشکی ایران (AIM) و مجله ایرانی آلرژی، آسم و ایمونولوژی (IJAAI) به طور میانگین با دریافت ۳/۳، ۳/۱ و ۲/۶ استناد، از بیشترین شاخص اثرگذاری استنادی برخوردار بوده‌اند. همچنین بررسی شاخص درصد مدارک استناد شده بیانگر این است که نیم یا بیش از نیمی از مقاله‌های منتشر شده در ۱۳ مجله از ۲۱ مجله مورد بررسی تا زمان گردآوری داده‌های پژوهش حداقل یک استناد دریافت کرده‌اند. بیشترین درصد مدارک استناد شده به مجله ایرانی آلرژی، آسم و ایمونولوژی (IJAAI) با ۷۴ درصد، دارو (DA) با ۷۱ درصد و آرشیو پزشکی ایران (AIM) با ۶۲ درصد مربوط بوده است. بررسی شاخص میانگین ضریب تاثیر مجله‌های استنادکننده که به بررسی کیفیت مجله‌های استنادکننده به مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های علوم پزشکی ایران می‌پردازد، نشان می‌دهد که در همه نشریات مورد بررسی، میانگین ضریب تاثیر مجله استنادشونده بالاتر بوده است. به بیان دیگر مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های ایرانی بیشتر توسط مقاله‌های منتشر شده در مجله‌هایی مورد استناد قرار گرفته‌اند که دارای میانگین ضریب تاثیر بالاتری نسبت به مجله‌های منتشرکننده مقالات بودند و از این نظر با کیفیت تر از مجله‌های استنادگیرنده محسوب می‌شوند.

بررسی استنادهای دریافتی مجلات علوم پزشکی ایران نشان می‌دهد که حدود ۷۶/۶ درصد از استنادهای دریافتی مجله‌های مورد بررسی از سوی نویسندگان دارای وابستگی سازمانی به موسسات داخلی دریافت شده است. در این میان مجله تحقیقات پایه در علوم پزشکی (IJBMS) با ۹۴/۲ درصد، مجله پزشکی انجمن هلال احمر ایران (IRCMJ) با ۹۳ درصد و مجله بیماری‌های بندپایان (IJABD) با ۹۰/۲ درصد دارای بیشترین میزان استنادهای دریافتی داخلی بوده‌اند. از سوی دیگر بیشترین درصد استنادهای خارجی به مجله ایرانی

یکی دیگر از شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر، درصد اعضای هیات تحریریه داخلی و خارجی نشریات علوم پزشکی ایران است. وجود پژوهشگران برجسته جهانی در هیات تحریریه یک مجله، وجهه بین‌المللی بیشتری می‌دهد و می‌تواند در جذب پژوهشگران هموطن آن‌ها، جهت انتشار مقاله در مجله مذکور موثر باشد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تنها در دو مجله ایرانی بهداشت عمومی (IJPH) و مجله پزشکی انجمن هلال احمر ایران (IRCMJ) اکثریت اعضای هیات تحریریه را پژوهشگران وابسته به موسسات خارجی تشکیل می‌دهند. این در حالی است که در سه مجله شامل مجله ایرانی بیوتکنولوژی (IJB)، مجله ایرانی تحقیقات دارویی (IJPR) و مجله اورولوژی (UJ) در حال حاضر هیچ عضو هیات تحریریه خارجی دیده نمی‌شود. به طور کلی می‌توان بیان نمود که ۷۲/۵ درصد از اعضای هیات تحریریه مجله‌های مورد بررسی در زمان انجام پژوهش را افراد ایرانی و ۲۷/۵ درصد باقی مانده را پژوهشگران خارجی تشکیل داده‌اند. بررسی میانگین ضریب تاثیر مجلات علوم پزشکی ایران نشان می‌دهد که بیشترین میزان ضریب تاثیر به ترتیب به ماهنامه هپاتیت (HM) با شاخص ۱/۳، آرشیو پزشکی ایران (AIM) با شاخص ۱/۱ و مجله بیماری‌های کلیه (IJKD) با شاخص ۰/۹ تعلق داشته است. به طور کلی تنها دو مجله از ۲۱ مجله مورد بررسی دارای شاخص ضریب تاثیر بیشتر از یک بوده‌اند. شاخص ضریب تاثیر یکی از مهم‌ترین شاخص‌های موجود جهت بررسی عملکرد مجلات است و در آن تعداد مقاله‌های منتشر شده و تعداد استنادهای دریافتی این مقاله‌ها تاثیرگذارند.

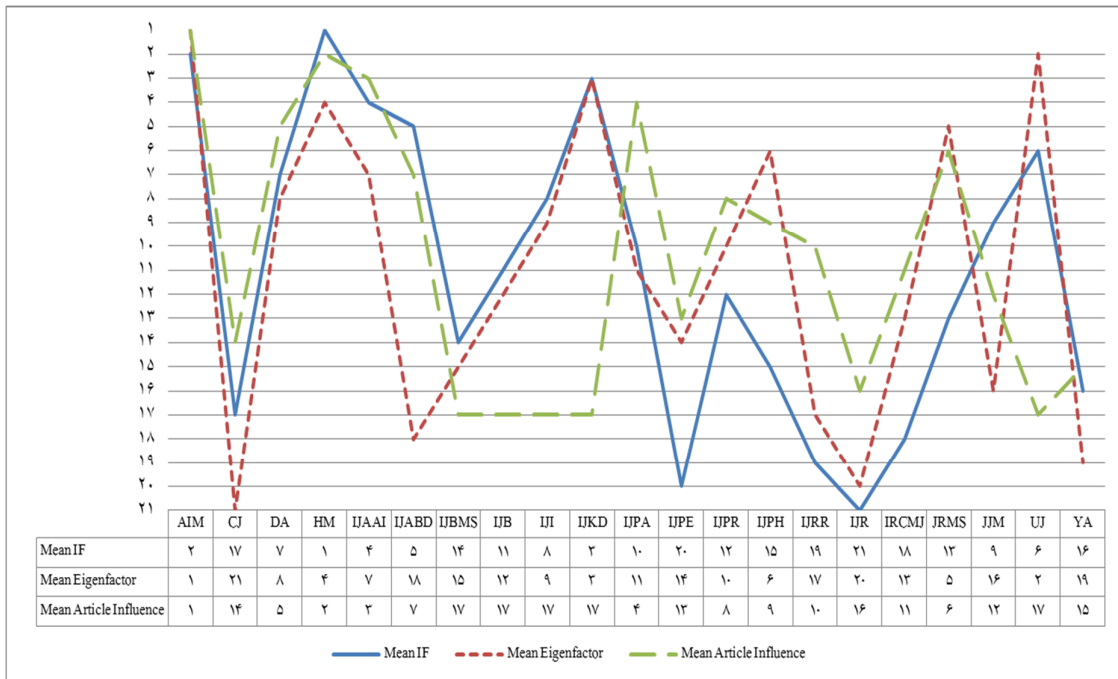
نشان می‌دهد که مجله آرشیو پزشکی ایران (AIM) با شاخص ۰/۰۰۱۹۱، مجله ایرانی علوم پایه پزشکی (IJBS) با شاخص ۰/۰۰۰۰۲ و مجله ایرانی بیوتکنولوژی (IJB) با شاخص ۰/۰۰۰۰۳ دارای بهترین عملکرد بوده‌اند. تعداد استنادهای دریافتی زیاد و کیفیت بالای مجلات استنادکننده عواملی هستند که باعث افزایش شاخص ایجن فکتور یک مجله می‌شوند و اهمیت آن را در جامعه علمی افزایش می‌دهند. بنابراین، در این شاخص بر خلاف ضریب تاثیر که تنها تعداد استنادهای دریافتی را مد نظر قرار می‌دهد، کیفیت مجلات استنادکننده نیز در نظر گرفته می‌شود. از سوی دیگر بررسی کیفیت مجله‌های ایرانی بر اساس میانگین شاخص نمره تاثیرگذاری مقاله نشان دهنده این است که مقاله‌های منتشر شده در هر ۲۱ مجله مورد بررسی دارای تاثیرگذاری پایین‌تر از حد متوسط بوده‌اند (شاخص کمتر از یک). بر اساس این شاخص، مقاله‌های منتشر شده در مجله آرشیو پزشکی ایران (AIM) با شاخص ۰/۳۱۷، ماهنامه هپاتیت (HM) با شاخص ۰/۲۵۳ و مجله ایرانی انگل شناسی (IIPA) با شاخص ۰/۱۵۳ از بیشترین اثرگذاری برخوردار بوده‌اند. البته باید به این نکته توجه داشت که هر دو شاخص ایجن فکتور و نمره تاثیرگذاری مقاله هر دو وابسته به اندازه مجله (تعداد مقاله‌های منتشر شده در مجله) هستند و از این رو مجلاتی که تعداد مقاله بیشتری منتشر می‌کنند، از شانس دریافت شاخص‌های بالاتری نیز برخوردارند. نهایتاً بیشترین میزان شاخص هیرش به آرشیو پزشکی ایران (AIM) با شاخص ۲۰، ماهنامه هپاتیت (HM) با شاخص ۱۵ و مجله ایرانی بهداشت عمومی (IJPH) با شاخص ۱۲ تعلق داشته است. به طور کلی شاخص هیرش حدود ۷۱ درصد از مجله‌ها (۱۵ مجله) تک رقمی و میانه شاخص هیرش مجلات بررسی شده معادل با نه بوده است (جدول یک). همچنین رتبه مجلات علوم پزشکی ایران بر اساس سه شاخص میانگین ضریب تاثیر، میانگین ایجن فکتور و میانگین ضریب تاثیرگذاری مقاله در تصویر یک ترسیم شده است.

شاخص ضریب تاثیر عملکرد هر مجله را به صورت جداگانه و بدون در نظر گرفتن سایر مجلات هم‌رشته نشان می‌دهد. جهت مقایسه عملکرد کیفی مجلات ایرانی با سایر مجله‌های هم‌رشته از شاخص دیگری به نام نسبت میانگین ضریب تاثیر مجله به میانه ضریب تاثیر رشته استفاده شد. مقایسه نسبت میانگین ضریب تاثیر مجله‌های ایرانی به میانه ضریب تاثیر رشته‌ای که این مجلات در زیر آن رشته در پایگاه گزارش استنادی نشریات دسته بندی می‌شوند، نشان می‌دهد که هر ۲۱ مجله ایرانی از کیفیتی پایین‌تر از حد میانه مجلات رشته خود برخوردارند (شاخص کمتر از یک). همچنین بررسی چارک این مجله‌ها طی سال‌هایی که در پایگاه گزارش استنادی نشریات حضور داشته‌اند، نشان می‌دهد که هیچ یک از مجلات علوم پزشکی ایران در چارک اول نشریات رشته خود (۲۵ درصد مجله‌های دارای بیشترین ضریب تاثیر) حضور نداشته‌اند. تنها مجله‌ای که تاکنون در چارک دوم رشته تخصصی خود قرار داشته است، نشریه آرشیو پزشکی ایران (AIM) بوده است. به طور کلی می‌توان بیان نمود که از ۲۱ مجله مورد بررسی، ۱۶ مورد همواره در چارک چهارم یا در جمع ۲۵ درصد مجله دارای کمترین ضریب تاثیر در رشته خود قرار داشته‌اند.

در خصوص میانگین شاخص آئی بهترین عملکرد مربوط به ماهنامه هپاتیت (HM) با شاخص ۰/۳۹، مجله بیماری‌های بندپایان (IJABD) با شاخص ۰/۲۳۸ و آرشیو پزشکی ایران (AIM) با شاخص ۰/۲۳۳ بوده است. شاخص آئی نشان می‌دهد که مجله مورد نظر تا چه اندازه در انتقال اطلاعات علمی سرعت دارد و مقالات منتشر شده در آن چقدر سریع از سوی جامعه علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. مجلاتی که شاخص آئی بالایی دارند و مقاله‌های آن‌ها در مدت زمان کمی پس از انتشار مورد استناد قرار می‌گیرند، احتمال کسب ضریب تاثیر دوساله و پنج ساله بیشتر و نیمه عمر استناد داده شده (تعداد سال‌هایی که طول می‌کشد تا حداقل نیمی از مقالات مجله مورد استناد قرار گیرند) کمتر در آینده دارند. بررسی کیفیت و عملکرد مجلات بر اساس شاخص میانگین ایجن فکتور نیز

جدول ۲: عملکرد ۲۱ مجله علوم پزشکی ایران بر اساس شاخص های مختلف

ردیف	مجله	تعداد مقاله	درصد مقاله ایرانی	درصد مقاله خارجی	تعداد استناد	میانگین استناد	درصد استناد ایرانی	درصد استناد خارجی	درصد استناد ایرانی	درصد استناد خارجی	میانگین شاخص H	میانگین شاخص I	میانگین شاخص S	میانگین شاخص SJ	میانگین شاخص SI	میانگین شاخص SI	میانگین شاخص SI	میانگین شاخص SI	میانگین شاخص SI	میانگین شاخص SI	
۱	AIM	۹۱۲	۷۴٫۶	۱۱٫۳	۲۸۰۶	۱۴٫۱	۳۰٫۷	۶۲	۷۱٫۸	۲۲٫۶	۵٫۶	۷۷٫۱	۲۲٫۸	۱٫۱۰۴	۰٫۲۳۳	۰٫۰۰۱۹۱	۰٫۰۳۱۷	۲۰	۲٫۵۳	۰٫۸۶	۳-۲
۲	CJ	۱۱۷	۹۱٫۵	۸٫۵	۱۴۲	۰	۱٫۲۱	۵۶	۸۸	۹٫۸	۲٫۲	۵۸	۴۲	۰٫۳۳۵	۰٫۰۴	۰٫۰۰۰۰۶۵	۰٫۰۵۸	۵	۲٫۵۷	۰٫۱	۴
۳	DA	۴۳۹	۶۸٫۸	۱۰٫۷	۱۰۰۸	۲۰٫۵	۲٫۲۹	۷۱	۱۶۷	۵۵٫۴	۱۷٫۹	۵۹۲	۴۰٫۸	۰٫۶۰۲	۰٫۱۶۱	۰٫۰۰۰۰۴۳	۰٫۱۴۴	۹	۱٫۹۲	۰٫۲۷	۴
۴	HM	۶۷۸	۴۷٫۵	۵	۲۷۵	۰	۲٫۴۲	۶۷	۵۶٫۴	۵	۵۶٫۴	۵۸٫۷	۴۱٫۳	۱٫۳۳۸	۰٫۳۹	۰٫۰۰۰۰۴۶	۰٫۲۵۳	۱۵	۲٫۵۵	۰٫۵۶	۴-۳
۵	IJAAI	۲۸۲	۶۶٫۳	۹٫۶	۲۴۱	۲۴٫۱	۲٫۵۶	۷۴	۵۶٫۴	۵	۵۶٫۴	۵۳٫۲	۴۶٫۸	۰٫۷۶۶	۰٫۰۹۷	۰٫۰۰۰۰۵۲	۰٫۲۰۸	۱۱	۲٫۲۶	۰٫۲۸	۴-۳
۶	IJABD	۸۹	۸۵٫۴	۴٫۵	۲۹۷	۱۰٫۱	۳٫۳۳	۸	۹۰٫۲	۶٫۷	۳٫۱	۷۵	۲۵	۰٫۶۸۵	۰٫۲۳۸	۰٫۰۰۰۰۱۶۶	۰٫۱۰۲	۹	۱٫۳۵	۰٫۴۴	۴-۳
۷	IJBMS	۳۷۵	۸۸٫۵	۵٫۱	۶۰۴	۳۰٫۹	۰٫۸۲	۴۹	۹۴٫۲	۳٫۵	۲٫۳	۸۰	۲۰	۰٫۳۹	۰٫۰۷۶	۰٫۰۰۰۰۰۲	-	۷	۱٫۶۷	۰٫۱۸	۴
۸	IJB	۱۲۶	۶۹	۱۰	۱۱۴	۲۱	۰٫۹	۳۹	۹۰	۹۰	۱۵	۱۰۰	۰	۰٫۵۳۶	۰٫۰۹۷	۰٫۰۰۰۰۰۳	-	۳	۲٫۰۵	۰٫۲۵	۴
۹	IJI	۱۴۱	۷۸٫۸	۷٫۸	۱۳۴	۱۳٫۴	۱٫۴۳	۵۹	۸۶٫۶	۵	۸۶٫۶	۸۰٫۴	۶۸٫۶	۰٫۵۹۹	۰٫۰۷۱	۰٫۰۰۰۰۰۴۱۵	-	۶	۲٫۱۹	۰٫۲۲	۴
۱۰	IJKD	۴۳۰	۶۷٫۸	۳٫۷	۲۸۴	۲۸٫۴	۱٫۴۴	۶۰	۷۰٫۷	۸٫۳	۲۱	۳۱۵	۲۶	۰٫۸۲۹	۰٫۲۶۵	۰٫۰۰۰۰۰۷۶۶	-	۱۱	۲٫۴	۰٫۵	۴
۱۱	IJPA	۳۳۰	۶۶٫۴	۱۹٫۴	۵۱۸	۱۹٫۴	۰٫۵۷	۶۰	۸۸	۶٫۲	۷٫۸	۸۳٫۳	۱۶۷	۰٫۵۵۴	۰٫۱۵۴	۰٫۰۰۰۰۰۳۵۲	۰٫۱۵۴	۸	۱٫۵۳	۰٫۳۵	۴
۱۲	IJPE	۶۷۶	۳۳٫۵	۳٫۱	۴۸۸	۲۳٫۴	۰٫۷۲	۴۲	۸۶٫۲	۱٫۴	۱۴٫۴	۷۱٫۷	۲۷٫۳	۰٫۲۴۴	۰٫۰۶	۰٫۰۰۰۰۰۲۴	۰٫۰۶	۶	۱٫۶۶	۰٫۱۵	۴
۱۳	IJPR	۶۲۴	۷۲٫۴	۳٫۸	۴۳۶	۲۳٫۸	۱٫۴۷	۶۰	۷۲٫۳	۳٫۸	۲۲٫۸	۰	۱۰۰	۰٫۵۱۴	۰٫۰۶۶	۰٫۰۰۰۰۰۴۱	۰٫۰۶۶	۱۰	۱٫۹۳	۰٫۲۳	۴
۱۴	IJPH	۹۰۱	۷۱	۹۰۱	۱۲۶۶	۲۱٫۸	۱٫۴	۵۲	۷۸٫۹	۹٫۱	۱۲	۴۸٫۶	۱۲	۰٫۳۷۷	۰٫۰۵	۰٫۰۰۰۰۰۵۴	۰٫۰۵	۱۲	۱٫۶۷	۰٫۲۳	۴
۱۵	IJRR	۲۰۹	۵۵٫۵	۶٫۲	۳۸۳	۲۱٫۹	۱٫۰۴	۵۰	۴۸	۲٫۷	۴۹٫۳	۷۷٫۸	۲۲٫۲	۰٫۲۶	۰٫۰۵۹	۰٫۰۰۰۰۰۱۵	۰٫۰۷۸	۶	۱٫۷۴	۰٫۱۵	۴
۱۶	IJR	۲۷۰	۶۷	۴٫۱	۲۸۹	۲۸٫۹	۰٫۴۳	۳۳	۶۷٫۲	۵٫۲	۲۷٫۶	۸۳٫۵	۱۶۵	۰٫۰۸۷	۰٫۰۲۶	۰٫۰۰۰۰۰۰۷۲	۰٫۰۲۶	۴	۱٫۳۱	۰٫۰۵	۴
۱۷	IRCMJ	۹۵۲	۸۴٫۱	۴٫۶	۱۱۳	۱۱٫۳	۰٫۶۸	۳۶	۹۳	۴٫۱	۲٫۸	۴۵٫۴	۵۶٫۶	۰٫۳۳۷	۰٫۰۸۵	۰٫۰۰۰۰۰۰۲۵	۰٫۰۶۷	۸	۱٫۵۸	۰٫۲۶	۴
۱۸	JRMS	۹۸۹	۷۷٫۶	۴٫۵	۹۴۴	۱۷٫۹	۰٫۸۵	۴۷	۸۲	۷٫۸	۱۰٫۲	۶۶٫۱	۲۳٫۸	۰٫۰۷	۰٫۰۹۵	۰٫۰۰۰۰۰۰۶۹	۰٫۱۴۴	۹	۱٫۹۹	۰٫۴	۴-۳
۱۹	JJM	۳۸۹	۷۴٫۲	۱۶	۴۱۸	۱۶	۰٫۶۱	۳۳	۸۶٫۹	۸	۵٫۱	۳۹٫۹	۸	۰٫۵۸۱	۰٫۰۷۱	۰٫۰۰۰۰۰۱۷۵	۰٫۰۴۶	۶	۱٫۶۵	۰٫۲۴	۴
۲۰	IJJ	۳۷۷	۳۷٫۷	۲	۴۹۰	۵۲	۱٫۳	۵۲	۴۴٫۳	۱٫۲	۴۴٫۳	۰	۱۰۰	۰٫۶۱۴	۰٫۰۳۶	۰٫۰۰۰۰۰۰۹۷	-	۹	۲٫۰۷	۰٫۲۳	۴
۲۱	YA	۱۴۸	۹۰	۶٫۷	۳۰۳	۳۰٫۳	۱٫۰۱	۵۲	۸۴	۱۴٫۶	۱٫۴	۵۸	۴۲	۰٫۳۶۹	۰٫۰۶	۰٫۰۰۰۰۰۰۱۱	۰٫۰۶	۵	۴٫۱۹	۰٫۱۷	۴

نمودار ۱: رتبه مجلات علوم پزشکی در سه شاخص عملکرد کیفی

استادهای مشارکتی ($r=0/555$, $p=0/009$) مشاهده شد. وجود رابطه آماری معنادار مستقیم میان تعداد مقالات خارجی و تعداد استادهای خارجی به این معناست که با افزایش تعداد مقالات نویسندگان خارجی در مجلات ایرانی، مقالات منتشر شده در این مجلات بیشتر در معرض دید و توجه سایر پژوهشگران بین‌المللی قرار گرفته و تعداد استادهای دریافتی این مجلات از سوی پژوهشگران خارجی نیز افزایش می‌یابد. چنین تفسیری را می‌توان در خصوص رابطه معنادار میان تعداد مقالات مشارکتی و تعداد استادهای مشارکتی نیز بیان نمود. در خصوص ارتباط شاخص‌های رویت بین‌المللی و عملکرد کیفی مجلات با یکدیگر، رابطه آماری معناداری میان هیچ‌یک از شاخص‌ها در پژوهش حاضر مشاهده نشد، هرچند که جهت رابطه میان این متغیرها در اکثر موارد مستقیم بوده است (جدول سه).

برای بررسی رابطه میان شاخص‌های رویت بین‌المللی و شاخص‌های عملکرد کیفی مجلات علوم پزشکی ایران از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن (Spearman Rank Order Correlation Test) استفاده شد. یافته‌ها جدول سه نشان می‌دهد که هر سه شاخص عملکرد کیفی مجلات علوم پزشکی ایران دارای رابطه آماری معنادار و مستقیم با یکدیگر بوده‌اند. به عبارت دیگر بهبود عملکرد یک مجله در هر یک از این شاخص‌ها همراه با بهبود عملکرد آن در دو شاخص دیگر نیز هست. از سوی دیگر از میان شاخص‌های رویت بین‌المللی مجلات، رابطه آماری معنادار معکوس میان تعداد مقالات خارجی و تعداد مقالات مشارکتی ($r=0/517$, $p=0/016$)، رابطه آماری معنادار مستقیم میان تعداد مقالات خارجی و تعداد استادهای خارجی ($r=0/950$, $p=0/000$) و همچنین رابطه آماری مستقیم میان تعداد مقالات مشارکتی و تعداد

جدول ۳: همبستگی میان شاخص‌های رویت بین‌المللی و شاخص‌های عملکرد کیفی مجلات

ضرب تأثیر	ایجن فکتور	نمره تأثیر گذاری	هیات تحریریه خارجی	استندهای مشارکتی	استندهای خارجی	مقالات مشارکتی	مقالات خارجی
						۱	۱
							$-0/517^*$
					۱	$-0/357$	$0/950^{**}$
				۱	$-0/360$	$0/555^*$	$-0/380$
			۱	$0/308$	$-0/290$	$0/209$	$-0/288$
		۱	$0/225$	$0/185$	$0/080$	$0/151$	$0/086$
	۱	$0/871^{**}$	$-0/018$	$0/047$	$0/394$	$-0/123$	$0/461$
۱	$0/677^{**}$	$0/602^*$	$-0/014$	$0/209$	$0/188$	$0/086$	$0/166$

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

که اکثر مقاله‌های منتشر شده در مجلات علوم پزشکی ایران توسط پژوهشگران داخلی تالیف شده است. بسیاری از پژوهشگران پیشین از جمله زینب [۳]، چن، جنکینز و الستر [۴] و زیت و باسکولارد [۵] ترکیب متنوع نویسندگان مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های علمی را به عنوان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های بین‌المللی بودن مجله می‌دانند. در پژوهش حاضر تنها در دو مجله تعداد مقاله‌های نویسندگان خارجی بیشتر یا

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر، عملکرد بین‌المللی ۲۱ مجله علوم پزشکی ایرانی نمایه شده در پایگاه‌های موسسه تامسون رويترز را مورد مطالعه قرار داد. ویژگی این پژوهش استفاده از شاخص‌های مختلف تولید، استناد، مشارکت و کیفیت جهت ارزیابی عملکرد جامع مجلات مورد بررسی در سطح بین‌المللی بود. نتایج پژوهش نشان داد

منتشر شده در این مجلات کمتر از سوی پژوهشگران سایر کشورها مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به مشاهده رابطه آماری معنادار و مستقیم میان تعداد مقالات خارجی و تعداد استنادهای خارجی و همچنین میان تعداد مقالات مشارکتی و تعداد استنادهای مشارکتی، انتشار هر چه بیشتر مقالات پژوهشگران خارجی و یا مقاله‌های حاصل از مشارکت علمی پژوهشگران ایرانی و خارجی می‌تواند در افزایش استنادهای دریافتی این مجلات در آینده موثر باشد. البته باید به این نکته نیز توجه داشت که تلاش مجله‌های کشور برای جذب مقاله از نویسندگان برجسته خارجی به معنای نادیده گرفتن مقاله‌های باکیفیت نویسندگان داخل کشور نیست.

از سوی دیگر بررسی کیفیت مجله‌های استنادکننده با استفاده از شاخص میانگین ضریب تاثیر مجله‌های استنادکننده نشان داد که مجله‌های ایرانی بیشتر توسط مجله‌های باکیفیت تر مورد استناد قرار می‌گیرند. این یافته را می‌توان این‌گونه تفسیر نمود که اکثر مجلات ایرانی با قرار گرفتن در چارک چهارم مجلات رشته خود، از شاخص ضریب تاثیر نسبتاً پایینی در مقایسه با سایر مجلات هم رشته برخوردارند و دریافت استناد از مجلات دیگر که دارای عملکرد کیفی بهتری هستند، می‌تواند دلیلی برای این یافته باشد. بررسی ترکیب اعضای هیات تحریر مجلات نشان داد که تنها ۲۷/۵ درصد از اعضای هیات تحریریه مجله‌های مورد بررسی را پژوهشگران خارجی تشکیل می‌دهند. اوزون [۶] و موریس [۷] عقیده دارند وجود پژوهشگران بین‌المللی در ترکیب هیات تحریریه مجله‌ها می‌تواند در جذب پژوهشگران هموطن آن‌ها جهت انتشار مقاله در مجله‌های مذکور موثر باشد. از این رو افزایش تنوع بین‌المللی اعضای هیات تحریریه نشریات ایرانی می‌تواند علاوه بر افزایش وجهه این نشریات در سطح جهانی، مخاطبان خارجی بیشتری را علاقه مند به مطالعه و استناد به مقالات منتشر شده در این نشریات کند.

مساوی با مقاله‌های نویسندگان ایرانی بود. یکی از دلایل احتمالی این امر می‌تواند کیفیت پایین تر مجله‌های ایرانی نسبت به سایر مجله‌های خارجی هم رشته باشد که باعث می‌شود نویسندگان برجسته خارجی به انتشار در مجله‌های ایرانی تمایل زیادی نداشته باشند. در خصوص مقایسه کیفیت مجله‌های ایرانی با سایر مجله‌های هم رشته، نتایج پژوهش نشان داد که تمامی مجله‌های مورد بررسی در سال‌های حضور در پایگاه گزارش استنادی نشریات، دارای شاخص ضریب تاثیر کمتر از میانه ضریب تاثیر مجله‌های رشته خود بوده‌اند. میزان شاخص ضریب تاثیر گذاری مقاله در مجلات نیز مؤثر تاثیر گذاری پایین تر از میزان متوسط مقاله‌های منتشر شده در مجلات ایرانی بود (شاخص کمتر از یک). همچنین بررسی چارک این نشریات نشان داد که تنها یک مجله سابقه حضور در چارک دوم مجله‌های رشته خود را دارا بوده و سایر مجله‌های مورد بررسی بر اساس شاخص ضریب تاثیر همواره در چارک سوم یا چهارم رشته خود قرار داشته‌اند. با توجه به این شاخص‌ها می‌توان بیان نمود که مجلات علوم پزشکی ایران نیازمند افزایش سطح کیفی خود هستند.

در خصوص استنادهای دریافتی مجله‌های مورد بررسی نتایج نشان داد که ۵۰/۶ درصد از مقاله‌های منتشر شده در مجلات تا زمان گردآوری داده‌های پژوهش مورد استناد قرار گرفتند و میانگین استناد دریافتی مقالات معادل ۱/۴۸ استناد بوده است. بررسی مقالات استنادکننده نشان داد که ۷۶/۶ درصد از استنادهای دریافتی از سوی پژوهشگران ایرانی انجام شده است. می‌توان بیان نمود که پژوهشگران ایرانی دارای تالیف در مجلات علوم پزشکی کشور گرایش نسبتاً زیادی به استناد به مقالات سایر پژوهشگران هموطن دارند. این یافته که تنها ۱۶/۸ درصد از استنادهای دریافتی از سوی پژوهشگران خارجی بوده است نشان دهنده قابلیت رؤیت پایین مجلات ایرانی در سطح بین‌المللی است که باعث می‌گردد مقاله‌های

المللی خود با پژوهشگران خارجی را در مجله‌های ایرانی منتشر کنند و از این طریق به افزایش وجهه بین‌المللی مجله‌های کشور کمک نمایند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند از سوی سیاست‌گذاران پژوهشی، اعضای هیأت تحریریه و دست‌اندرکاران نشریات جهت افزایش کیفیت، اثرگذاری و رؤیت آن‌ها مورد استفاده قرار گیرد. مسلماً، دارا بودن مجله‌های باکیفیت علمی در پایگاه‌های استنادی و اطلاعاتی معتبر جهانی و مخصوصاً پایگاه‌های موسسه تامسون رويترز، می‌تواند نشانه‌ای از پیشرفت علمی کشور محسوب شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل پایان‌نامه تحت عنوان «بررسی رؤیت بین‌المللی مجلات ایرانی در پایگاه‌های موسسه تامسون رويترز» در مقطع کارشناسی ارشد در سال ۱۳۹۴ می‌باشد که با حمایت دانشگاه شهید بهشتی اجرا شده است.

در انتها می‌توان بیان نمود برخی از مجله‌های علوم پزشکی ایران، اگرچه در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی از جمله پایگاه گزارش استنادی نشریات نمایه می‌شوند، اما از نظر ترکیب نویسندگان، استنادکنندگان و اعضای هیأت تحریریه در سطح بالای بین‌المللی قرار ندارند. همچنین کیفیت مجله‌های مذکور بر اساس شاخص‌های ضریب تاثیر، ایجن فکتور و نمره تاثیرگذاری مقاله در سطح پایین تری نسبت به میانه رشته‌های مربوطه قرار دارد. این مجله‌ها جهت ادامه حضور در پایگاه‌های موسسه تامسون رويترز نیازمند جذب هر چه بیشتر مقاله‌های باکیفیت از نویسندگان برجسته جهانی هستند. مسلماً انتشار چنین مقاله‌هایی باعث افزایش خوانندگان و استنادهای دریافتی این مجله‌ها شده و در افزایش شاخص‌های عملکرد آن‌ها مفید خواهد بود. انتشار منظم و بدون تاخیر، فرآیند داوری دقیق و منطقی، دسترس پذیری بالا در محیط وب، انتشار نسخه پیش از انتشار مقاله‌ها، ترکیب متنوع بین‌المللی اعضای هیأت تحریریه و داوران، وجود وب سایت به زبان انگلیسی، ارائه جزئیات مربوط به نحوه نگارش، ارسال و داوری مجله‌ها در وب سایت آن‌ها، در نظر گرفتن مشوق‌هایی برای پژوهشگران برجسته خارجی (مانند عدم دریافت هزینه‌های ارسال و یا انتشار مقالات و یا دعوت از نویسندگان برجسته جهت ارسال مقاله) و انتشار به صورت دسترسی آزاد از جمله موارد دیگری است که می‌تواند در تشویق پژوهشگران خارجی جهت انتشار در مجله‌های ایرانی و در نهایت افزایش جایگاه و قابلیت رونت بین‌المللی این مجله‌ها موثر باشد. از سوی دیگر پژوهشگران ایرانی نیز باید به مقاله‌های منتشره در مجله‌های ایرانی نمایه شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات توجه بیشتری مبذول دارند و در آثار پژوهشی خود بیشتر به مقاله‌های مرتبط منتشر شده در این مجله‌ها استناد کنند. همچنین پژوهشگران ایرانی می‌توانند مقاله‌های مشارکتی بین-

References

1. Farrokhnia M. [The survey of Iranian English medical journals in some databases]. *Journal of Information Processing and Management* 2011; 26(4): 1068-1088 [Persian]
2. Moniri S, Jafari F. [Quality of Iranian Medical sciences research papers in terms of their influence]. *National Studies on Librarianship and Information Organization* 2011; 86: 111-120 [Persian]
3. Zainab AN. Internationalization of Malaysian Mathematical and Computer Science Journals. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 2008; 13(1): 17-33.
4. Chen MY, Jenkins CB, Elster AD. Internationalization of the American Journal of Roentgenology: 1980–2002. *American Journal of Roentgenology* 2003; 181(4): 907-912.
5. Zitt M, Basseculard E. Internationalization of scientific journals: A measurement based on publication and citation scope. *Scientometrics* 1998; 41(1): 255-271.
6. Uzun A. Assessing internationality of scholarly journals through foreign authorship patterns: The case of major journals in information science and scientometrics. *Scientometrics* 2004; 61(3): 457-465.
7. Morris S. Making national journals internationally visible. *Proceedings of International Symposium on Chinese Scientific Journals Being Included in the International Major Index Database*, 18-21 November 1999, China.

International Performance of Iranian Medical Science Journals in Journal Citation Reports

Erfanmanesh MA¹ / Nojavan F²

Abstract

Introduction: With an increasing number of Iranian scientific journals indexed by international databases, assessment of their performance and status is also needed. The present study aims to investigate the international performance of Iranian medical journals.

Methods: To conduct the current study, bibliometric research method has been applied. International statuses of 21 Iranian medical journals indexed by Journal Citation Report (JCR) 2013 were studied using 20 different indicators. Web of Science (WoS), JCR and journals' websites were used for data gathering.

Results: Results of the study revealed that most of the papers published in the journals under study were written by Iranian researchers. Moreover, only 23.35% of citations to Iranian medical journals have been received from foreign papers or Iranian internationally collaborative papers. Based on the findings, no Iranian journal has impact factor above the median of the journals in the disciplinary category areas in which it is classified in JCR. Statistically significant relationships were found between foreign authorship and foreign citations as well as internationally-collaborative authorship and internationally-collaborative citations. This suggests that Iranian journals should attract more high quality international papers to increase their quality.

Conclusion: The findings indicated that the share of international authorship, citations and editorial board membership in Iranian medical journals is low.

Keywords: International Visibility, Iranian Medical Science Journals, Journal Citation Reports, Web of Science

• Received: 25/April/2015 • Modified: 22/Sep/2015 • Accepted: 28/Dec/2015

1. Assistant Professor of Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Educational Science & Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran; Corresponding Author (amin.erfanmanesh@gmail.com)
2. M.A. Student of Knowledge & Information Science, Faculty of Educational Science & Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran